

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2022, nr 2 (29)

Piotr Brzyski*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

e-mail: piotr.brzyski@wp.pl

Recenzja *Harcerskiego słownika biograficznego*, t. 5, Warszawa 2019

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2022.011>

STRESZCZENIE: Artykuł jest próbą recenzji 5 tomu *Harcerskiego słownika biograficznego*. Jest to pierwsza recenzja, która została stworzona poza celami wydawniczymi. Jej celem jest rozpromowanie idei słownika i pokazanie go szerszemu gronu ekspertów związanych z biografistyką.

SŁOWA KLUCZOWE: *Harcerski słownik biograficzny*, harcerstwo, słownik, recenzja

Harcerstwo to dziedzina, która przyciąga młodzież z całego świata. Jest to ruch, który skupia się na wychowaniu młodych ludzi w duchu takich wartości jak: patriotyzm, odpowiedzialność, samodyscyplina i chęć służby społecznej. Jednym z kluczowych elementów harcerstwa jest znajomość postaci, które wpisały się w historię tego ruchu. W tym kontekście *Harcerski słownik biograficzny*, wydany przez Muzeum Harcerstwa pod redakcją Janusza Wojtyczy, stanowi cenny przewodnik dla każdego, kto chce poznać historię harcerstwa i zaznajomić

* Student II roku studiów uzupełniających magisterskich na kierunku zarządzanie na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK.

się z życiorysami najważniejszych postaci. Autorzy poszczególnych haseł biograficznych są związani z ruchem harcerskim, a częstą praktyką jest opisywanie osób zasłużonych dla lokalnej społeczności. Tom piąty słownika został opublikowany w 2019 r. i jest to najnowsza część tej serii, która wydawana jest od 2006 r.

Harcerski słownik biograficzny to bogate źródło informacji o ludziach, którzy w różnych okresach i na różne sposoby związani byli z ruchem harcerskim. Praca składa się z pięciu tomów, zawierających blisko 800 haseł. Jest to imponująca liczba, która pozwala poznać historię polskiego harcerstwa z różnych perspektyw. Wydawnictwo to ma na celu zebranie i opisanie zasłużonych postaci z ponad 100-letnich dziejów harcerstwa w Polsce. Nie ma żadnych dokładnych kryteriów, które określałyby, jakie hasło biograficzne może lub nie może pojawić się w słowniku. Jedyny warunek, jaki stawiany jest autorom, to wymóg, aby hasła dotyczyły osób już nieżyjących.

Recenzentami tomu piątego byli prof. dr hab. Andrzej Jaczewski, prof. dr hab. Józef Lipiec, prof. dr hab. Sławomir M. Mazur oraz dr hab. Mieczysław Rokosz.

Słownik wydany jest w systemie holenderskim, co oznacza, że biogramy ułożone są alfabetycznie, od A do Z. Każdy z tomów zawiera zbiór unikalnych haseł – biogramów, które tworzone są na podstawie materiałów źródłowych lub opracowań i wspomnień. Każde hasło kończy się bibliografią. W miarę dostępności źródeł biogramy uzupełniane są o zdjęcia osób, których one dotyczą. Hasła tworzone są według wytycznych zawartych w instrukcji redakcyjnej *Polskiego słownika biograficznego*. Każdy z artykułów składa się z trzech części: hasła, życiorysu danej osoby oraz dokumentacji. W hasle oprócz imion, nazwisk (jeśli osoba występowała pod różnymi personaliami), pseudonimów oraz dat życia znalazły się: zawód, stopień naukowy, wojskowy oraz instruktorski i najważniejsze, chronologicznie ułożone funkcje pełnione w harcerstwie. Przygotowanie biogramów odbywało się na podstawie opracowań i źródeł drukowanych, a w wielu przypadkach także materiałów archiwalnych, rękopiśmienniczych, wzmianek prasowych, danych z nagrobków oraz informacji uzyskanych od rodzin i osób bliskich. Dzięki temu hasła te są spójne w swoim układzie treści i bibliografii. Jednocześnie wydawnictwo jest bardzo starannie zredagowane. Bardzo ważnym elementem pracy jest indeks osobowy, dzięki któremu można

szybko znaleźć informacje o osobach opisanych w publikacji oraz przyspieszyć poszukiwanie interesujących czytelnika biogramów.

W słowniku brak jest literówek i błędów interpunkcyjnych, co świadczy o bardzo dokładnej korekcie i staranności autorów opracowujących biogramy.

Założeniem *Harcerskiego słownika biograficznego* jest zebranie w każdej publikacji maksymalnie możliwej do uzyskania liczby haseł biograficznych, poświęconych ważnym i zasłużonym postaciom oraz historii polskiego ruchu harcerskiego i skautowego. Wydawanie kolejnych tomów z unikalnymi biogramami pozwala na ochronę dziedzictwa, jakim jest tożsamość osób tworzących ruch i jego historię. Tom ten nie warunkuje i nie wprowadza ważności postaci i jej zasług, a jedynie subiektywną ocenę autorów. Nie ma również znaczenia przynależność organizacyjna osób, których biogramy trafiają do słownika. Tom piąty liczy 100 biogramów. Szacuje się, że liczba tomów powinna wynieść 10, co dawałoby ponad 1000 unikalnych biogramów znanych i zasłużonych działaczy ruchu harcerskiego.

Publikacja ta w swoim charakterze jest unikatowa w skali Polski i świata, gdyż nie istnieje w Polsce ani na świecie podobna inicjatywa, dokumentująca biogramy wyłącznie osób związanych z działalnością organizacji harcerskiej i skautowej. Jest to również charakterystyczne dla badaczy polskiego ruchu harcerskiego, który stara się utrwać oraz publikować dorobek ponad 100 lat organizacji. Każdy tom stanowi niezależne świadectwo tego, jak wiele znanych społecznie postaci wiązało swoje życie lub jego część z harcerstwem. Jest dowodem wpływu harcerstwa na historię państwa i jego działalność. Dlatego jest to wyjątkowe przedsięwzięcie, dzięki któremu biogramy będą mogły służyć za przyczynek do dziejów wielu działaczy harcerskich i skautowych.

Oprawa graficzna okładki *Harcerskiego słownika biograficznego* jest również bardzo charakterystyczna i przyciąga uwagę. Została wykonana w stylu, który kojarzy się z tradycją i ciągłością historyczną. Wykorzystanie zdjęć postaci opisanych w słowniku przywodzi na myśl panteon zasłużonych. I tacy też ludzie są opisywani w słowniku, dlatego ich zdjęcia na okładce pasują do formatu wydawnictwa.

Uważam, że publikacja ta stanowi wartościową inicjatywę na rynku wydawniczym. Jest ona użyteczna nie tylko dla historyków harcerskich, ale również dla badaczy i biografistów. Słownik wyróżnia się

przede wszystkim dokładnością i rzetelnością opracowania, czytelnością i przejrzystością oraz tym, że został wydany w edycji dwujęzycznej. To pozycja obowiązkowa dla wszystkich harcerzy oraz osób zainteresowanych historią ruchu harcerskiego. Jest również dobrą okazją do poznania lokalnych działaczy, którzy związani byli z harcerstwem w danej okolicy.

Review of the *Scout Biographical Dictionary*, Vol. 5, Warsaw 2019

ABSTRACT: The article attempts to review the 5th volume of the *Scout Biographical Dictionary*. It is the first review that has been created outside of publishing purposes. Its purpose is to promote the idea of the *Dictionary* and show it to a broader circle of experts related to biography.

KEYWORDS: *Scout Biographical Dictionary*, dictionary, scout, review

